

והתוס' סוברים שבאופן זה ממתין לעולם עד שימצא כהן. ומה שאמרו ליתן לו שלשים יום – כשהבכור ביד כהן והוא אינו צריך עתה לבשר, נתנו לו חכמים שהות ל' יום לשחטו. לפי לשון אחת אמר רבי אלעזר: בכור שנולד בו מום בתוך שנתו, נותנים לו שלשים יום נוספים לאחר השנה. והשיבו על דבריו מהברייתא.

ב. קרבן הבכור, זמן אכילתו כשאר שלמים; שני ימים וליילה שביניהם (דבי רב תנא: שנה בשנה – יום אחד בשנה זו ויום אחד בשנה זו; רב: ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין – הקישו הכתוב לחזה ושוק של שלמים. ואין להקישו לתודה לענין זה, לפי שנאמר בו יהיה לך – הוסיף לך הכתוב הויה אחרת בבכור).

ג. בכור בעל מום ניתן לכהן (יהיה לך; ובשרם – אחד תם ואחד בע"מ. ויש למדים מריבוי לך יהיה. ע' זבחים ל:). ודינו כפסולי המוקדשין; נאכל כצבי וכאיל ואסור בגיזה ועבודה [ואינו נמכר באטליו ובליטרא, משום בוי"ן], ואין מביאים קרבן אחר תחתיו כשאר קרבנות שנפל בהם מום.

בין שנולד הבכור במומו ובין שנולד תם ונעשה בע"מ – ניתן לכהן (רמב"ם בכורות א, ג). וכן הדין לענין שאר ההלכות כגון איסור גיזה ועבודה והשלכתו לכלבים (עפ"י משנה לעיל יד. וחולין קל. 'כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן... חוץ מן הבכור... ובפרש"י [ובפשוטו יש לפרש על ההלכות שברישא, ולא רק על פדיון]. וכן מוכח בחולין עז ורמב"ם בכורות ד, י לענין חיוב קבורה. וכן לענין גיזה ועבודה מבואר במשנה (מא). בטומטום ואנדרוגינוס לר"ש דהוי בע"מ ואינו נגזז ונעבד. וכן מבואר ברמב"ם מעילה א, ט. וכן מוכח מדברי הרמב"ן בהלכותיו גבי נדמה לסוס שדינו כספק בכור ואסור בגיזה ועבודה, הגם שהוא בע"מ מלידה]).

דף כח

מא. א. שחט את הבכור טרם הראה מומו לחכם – מה דינו?

ב. מי שאינו מומחה וראה את הבכור ושחטוהו על פיו – מה דינו ודין הבהמה?

ג. מומחה שהתיר את הבכור בטעות – מה דינו?

א. השוחט את הבכור ואח"כ הראה מומו לחכם והלה קבע שהמום קבוע; אם היה המום בדוקין שבעין – הבכור אסור, שמום זה עלול (כן מסקנת הגמרא) להשתנות לאחר מיתה, ושמא נשחט בעודו תם ונאסר. היה זה מום בגוף שאינו משתנה לאחר מיתה; רבי יהודה מתיר ורבי מאיר אוסר – קנס על שלא הראהו לחכם תחילה.

התוס' והרא"ש פסקו כרבי יהודה. ואילו בה"ג בעל השאלות והרמב"ם פסקו כרבי מאיר. עוד דנו הראשונים, כשאדם אחר שחט וסבור שחכם התירו – האם אסרו גם בכגון זה (ערש"י ביצה רז: הל' בכורות לרמב"ן).

ב. מי שאינו מומחה ונשחט הבכור על פיו – הבכור ייקבר [בדוקין שבעין – לדברי הכל. ובשאר מומין – לרבי מאיר] וישלם מביתו.

ואין משלם דמי הבהמה כולה אלא חציה (כך תקנו חכמים, שהרי לא הפסידו בודאות, שמא לא היה חכם מתירו). ובבהמה דקה – משלם רביע, משום גזרת מגדלי בהמה דקה.

יש מפרשים: משום הטורח המרובה שיש בטיפולה, שחסך מן הכהן. וי"מ משום שאסור לגדלה בא"י אלא בחורשין ולא בישוב. ולטעם זה יצא שבחור"ל משלם חציה כבהמה גסה (כ"כ הרא"ש והטור).

חזוב זה הוא רק לר"מ הדין דינא דגרמי (וכן הלכה. ואולם הרי"ף כתב שבדיין שהורה אין דנים דינא דגרמי, אבל לדעת החולקים אינו חייב אם נשחט על פיו ולא עשה מעשה בידיו (עפ"י תוס').

ג. מומחה שהתיר את הבכור בטעות, אפילו עשה מעשה בידיו – פטור מלשלם.

דיני דיין שטעה – בסנהדרין לג.

דף כט

מב. א. האם מותר ליטול שכר להיות רואה את הבכורות?

ב. האם מותר ליטול שכר על שאר מצוות כגון להורות וללמד תורה?

ג. האם מותר לכהן להיטמא כדי לילך לדון או להעיד וכדו'?

א. אין ליטול שכר על ראיית בכור, והעושה כן – אין שוחטים על פיו, אלא אם כן היה מומחה כאילא ביבנה (שחסיד היה ולא נחשד שמתיר בגלל השכר. רש"י), שהתירו לו חכמים להיות נוטל בבהמה דקה ארבע איסרות, ובגסה, שטורח בדיקתה מרובה יותר: ששה.

וכשנוטל שכר, נוטלו בין שנמצא תם בין שנמצא בע"מ. ולא התירו לו ליטול אלא פעם אחת לכל בכור, אפילו יראהו כמה פעמים. וכל זה כדי שלא יחשדוהו שמתיר שלא כדין בגלל השכר, או להפך, אסרו שלא כדין כדי לבדוק שוב.

א. מובא בטור יו"ד (שיב) שהמומחה שהתירו לו ליטול שכר, נוטל שכר בטלה דמוכה. והבית-יוסף

כתב שמהרמב"ם נראה שלא יטול אלא אם ב"ד פסקו שכרו.

ב. התוס' כתבו לפי תירוץ אחד שאינו חייב לראותו פעם נוספת. ואולם הרמב"ם כתב שחייב לראותו כמה פעמים שמביאים אותה לפניו (וכ"פ בשו"ע יו"ד שיב, כמוש"כ האחרונים).

ג. משמע מהרמב"ן שהטעם לכך שאין שוחטים על פי הנוטל שכר, משום שנטל שכר שלא כדין, ולא משום החשד שמא הוא באמת תם. ולפי"ז גם המומחה שנוטל שכר פעמיים, כיון שעושה שלא כדין – אין שוחטים על פיו. ובשפת אמת פקפק בדבר.

ב. הנוטל שכר לדון – דיניו בטלים. להעיד – עֲדוּתָיו בטלות. וכן להזות מי חטאת או לקדשם – מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה, לפי שאסור ליטול שכר על המצוה ועל הלימוד (ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלקי – מה אני בחנם אף אתם בחנם). ואפילו הוא עצמו למד בשכר, לא יִלְמַד אלא בחנם (אמת קנה ואל תמכר).

ואולם אם היה מפסיד ממון בשל כך, כגון שהיה כהן וע"י הליכתו נטמא ומנוע מלאכול בתרומה – הרי זה מאכילו ומשקו וסכו. וכן אם היה זקן וצריך חמור לרכב עליו – נוטל דמי הפסדו. וכן נוטל שכר כפועל בטל של אותה מלאכה שהוא רגיל בה.

פרש"י (עפ"י תוס'): משערים כמה היה מוכן לפחות משכרו כדי לבטל היום ממלאכתו הרגילה, לעשות במלאכה קלה כגון זו שאין בה טרחה. והתוס' מפרשים: כמה היה נוטל כדי ליבטל לגמרי ממלאכתו הרגילה.